

Darja Mertelj

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
darja.mertelj@guest.arnes.si

Tanja Trebec Benedejčič

Osnovna šola Divača
benedejcic@gmail.com

UČBENIKA *Progetto Italiano Junior 1* IN *Progetto Italiano Junior 2*

V recenziji navajava najprej splošni opis lastnosti učbenika, zatem ga razčleniva po posamičnih zmožnostih, kjer poleg prednosti navedeva tudi pomanjkljivosti oz. manj koristne lastnosti učbenika. Zlasti slednje bo moral učitelj, ki želi izvajati kakovosten pouk italijanščine kot tujega jezika, dopolnjevati z gradivi po drugih virih, predvsem e-gradivi, ki so že in bodo v prihodnje na voljo (za italijanščino kot TJ) v okviru Zavoda za šolstvo RS in e-gradiv Ministrstva za šolstvo. Recenzija se zaključuje s predlogi, kako naj se učbenika *Progetto Italiano Junior 1* in *Progetto Italiano Junior 2* uporabljata v kombinaciji z ostalimi potrjenimi učbeniški kompleti, glede na predznanje učenca ob pričetku tretje osnovne šole.

Učbeniški komplet *Progetto Italiano* je primeren za začetno učenje italijanskega jezika na ravneh A1 in A2 glede na Skupni evropski jezikovni okvir (SEJO), predvsem za učence v starosti od približno 11 do 15 let. Cilji učbenika se ujemajo s cilji učnega načrta za italijanščino kot tuji jezik (obvezni izbirni predmet za učence zadnjega triletja osnovne šole). Pristop je prevladujoče komunikacijski, vendar je razvidno slovnično ozadje pri organizaciji učnih vsebin.

SESTAVA UČBENIŠKEGA KOMPLETA *Progetto Italiano Junior*:

- knjigi, ki sta razdeljeni na učbeniški del (po šest učnih enot) in delovni zvezek;
- po ena zgoščenka s posnetki dialogov, intervjujev in vaj za izgovorjavo.
- *Progetto Italiano Junior Video* (gradivo na DVD);
- priročnik za učitelje (*Guida per l'insegnante*) z napotki za uporabo gradiv, rešitvami nalog in nekaj dodatnimi gradivi za razmnoževanje za učence;
- večjezični spletni slovar (*Glossario plurilingue online*), ki ne vsebuje slovenščine;
- spletne naloge in aktivnosti;
- spletni glasbeni »blog«.

Organizacija učbenika

Vsaka od 6 učnih enot je razdeljena na dva dela, ki naj bi bila vsebinsko povezana glede na skupni naslov učne enote: ta povezanost je mestoma močnejša in

mestoma šibkejša, mestoma ostaja celo vtis nepovezanosti, vendar pa so skupni vsaj 'učbeniški protagonisti' (skupina najstnikov). Na koncu vsake učne enote je ena stran nalog za samoocenjevanje in njihove rešitve učenci najdejo na koncu učbenika.

T. im. dodatki k vsaki učni enoti so namenjeni vsebinam s skupnim okvirnim naslovom *Conosciamo l'Italia*: predstavljajo različne teme, nekoliko v slogu najstniških revij. Obravnavajo se predvsem družbene razsežnosti Italije, ki naj bi najstnike zanimala (mesta, šolski sistem, prevozna sredstva, prosti čas, raba interneta in mobilnega telefona, prazniki, najpogostejša imena, hrana, v drugem učbeniku pa zunajšolske dejavnosti in horoskop, televizija v Italiji in navade gledalcev, varstvo okolja v Italiji in raba kolesa, moda in mladi, šport v Italiji, italijanska glasba).

Teme so v glavnem obravnavane enostransko, brez spodbud za primerjavo s družbeno stvarnostjo učenčeve kulture, kar bi avtorji lahko vključili v naloge *Progettiamo*, ki učence spodbujajo k obravnavanju teme v dvojicah ali skupinah. Tovrstne zadolžitve spodbujajo učence k aktivnemu učenju, hkrati pa omogočajo pozitivno povratno informacijo glede uporabnosti naučenega jezikovnega znanja. Če bo torej učitelj v tej rubriki dodal še kratko/e nalogo/e s ciljem medkulturnega osveščanja (npr. primerjava s Slovenijo, s slovenskimi šolami ipd.), bo dosegal še vzgojni vidik.

V drugem delu obeh učbenikov imajo učenci na voljo **delovni zvezek** s po pribl. 6 stranmi vaj za utrjevanje snovi vsake učne enote. Dobra vizualna stran tega sklopa je barvitost in nenatranost strani, vsebinska dobra stran pa ta, da v glavnem ne gre za slovnične vaje, pač pa vaje usmerjajo učence k utrjevanju smiselno zaključenih delčkov komunikacije, ter k natančnosti izražanja. Žal so naloge pretežno receptivne, tj. zadostuje *razumevanje* delčkov komunikacije: potrebno bi bilo več nalog s konkretnimi spodbudami, ki bi jih učenec samostojno uporabil, npr. pri pisanju dialogov ali pisnih besedil. Take naloge bo moral torej pri pouku dodajati učitelj.

Po vsaki drugi učni enoti je še *test finale*, ki tudi daje učencu povratno informacijo o njegovem receptivnem znanju jezika (učenec v glavnem izbira med možnostmi). Proti koncu učbenika lahko učenci - kot obliko miniaturnega samopreverjanja - rešujejo križanke. Učitelj bo hitro opazil, da v teh križankah v prvem učbeniku prevladuje preverjanje slovničnih struktur, v drugem učbeniku pa besedišča.

Na koncu učbenika so še:

- slovnični pregled z razlago in preglednicami, kjer bo potrebno učiteljevo dopolnjevanje s prevodom razlage in zgledov;
- naloge, ki spremljajo uporabo DVDja: videoposnetke imajo učenci radi, saj popestrijo učno uro;
- rešitve vaj za samoocenjevanje s konca učnih enot v učbeniškem delu (ni pa rešitev vaj iz razdelka 'delovni zvezek');
- rešitve križank;
- seznam zvočnih posnetkov;

Omenjeno gradivo na DVD-ju (v obsegu 50 minut) je koristen pripomoček za učitelja, razdeljen je na tri vsebinske enote. V prvem delu so predstavljene prigode 5 junakov iz učbenika, ki jih v kratkih filmih igrajo mladi igralci, v drugem lahko

izberemo intervjuje z učenci italijanskih šol, ki odgovarjajo na vprašanja v zvezi s temami učbenika, v zadnjem delu DVD-ja pa se nahaja zanimiv kviz o vsebinah učbenika, ki učenca spodbuja, naj se preizkusi v odgovorih. Meniva, da bi gradivo na DVD-ju zelo popestrilo ure italijanščine in koristilo učencem, saj je kvalitetno pripravljeno, ponuja nekoliko razširjen obseg besedišča, predvsem pa predstavlja svet italijanskih najstnikov »v živo«.

VIZUALNI VTIS

Učbenik je v celoti zelo barvit, vizualne spodbude za učenca so na vsaki strani: prepletajo se barvne ilustracije, barvne fotografije in barvne oznake, pri čemer je vsebina v največji možni meri namenjena prav najstnikom. Verjetno bo učbenik zaradi naštetega privlačen in na prvi pogled zelo všečen (mlajšim) najstnikom, ki so njegovi ciljni uporabniki.

Zaradi nasičenosti različnih barv, predvsem pa zaradi močnih in temnih barvnih odtenkov, nama učbenik ne deluje pregledno in poleg tega se zdijo besedila pomaknjena v drugi plan. Sprašujeva se, ali bodo moderni učenci, nasičeni z vizualnimi spodbudami, sploh še opazili tudi besedila, ki naj bi bila pri pouku tujega jezika vendarle osrednja. Ker uporabnikovo pozornost prevzamejo velike ali številne barvite podobe, meniva, da je taka postavitev nejasna in bodo tako učenci kot učitelj potrebovali nekaj časa, da se bodo v njem znašli. Kljub temu meniva, da učbenik tudi zaradi te lastnosti omogoča različne stile učenja in poučevanja.

Nekaj najstnikov, ki sva jim učbenik pokazali, je izpostavila kot dobro plat tega učbenika prav preglednost (!) in fotografije resničnih javnih oseb.

Kot pedagoginji naju nekoliko moti, da vizualno gradivo pogosto *ni nevtrarno*: fotografije delujejo kot reklame za določeno blagovno znamko in kljub temu, da ni narobe, če učenci informativno spoznajo kakšno blagovno znamko kot del spoznavanja Italije, se nama zdi ta potrošniški vidik pri pouku neprimeren. Pogrešava zlasti v drugem učbeniku tudi stališča in spodbude, ki odkrito nasprotujejo npr. individualizmu, pasivnosti, sprejemanju stanja, kot je ipd.: ta vzgojni vidik bo morda želel dodati učitelj.

JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Učbeniški komplet razvija pet jezikovnih zmožnosti (poslušanje, govorno sporazumevanje in sporočanje, branje, pisanje), ki se v učnem procesu prepletajo, primerno ravnama A1 in A2. Lahko bi bilo sicer več neposrednih spodbud za produktivni zmožnosti govorjenja in pisanja, za urjenje preprostih krajših besedil v vsakdanji komunikaciji. Privlačen del učbenika so stripi s prilogami italijanskih najstnikov (Alessia, Chiara, Paolo, Dino, Giulia), s katerimi se lahko slovenski učenci poistovetijo. To vsekakor kaže na povezanost učbenika z resničnim življenjem: škoda, da teh stripov avtorji niso nadgradili v večji meri v učnih enotah samih in v delovnih zvezkih, saj ocenjujemo, da bo ta 'rdeča nit' postala med učenci zelo priljubljena.

Slušno razumevanje

Del obeh učbenikov je po en CD. Dialogi posnemajo naravno rabo jezika, vendar so po vsebini in predvsem glede hitrosti govora prilagojeni začetnikom, kar olajša začetno učenje tujega jezika. Pri nekaterih uvodnih nalogah za izgovor italijanščine je izgovor nedosleden ali nejasen, tako je v nekaterih besedah jasno slišati podvojene soglasnike, v mnogih pa ne npr. mm pri *mamma*, nn pri *nonna*, tt pri *lettera*. To je sicer manj moteče pri dialogih, kjer lahko ta pojav pripišemo dialektalni 'pripadnosti' govorca: to je del italijanske stvarnosti in prav je, da učenci to slišijo.

Slušna besedila so v splošnem po vsebini zanimiva in dejansko lahko služijo (tudi z uporabo transkripcije) kot besedilni modeli za učence, ki se urijo za razgovore (igre vlog) med najstniki samimi in z odraslimi. Naloge za razvijanje slušnega razumevanja so pretežno primerne, raznolike in pohvalno je, da v nekaterih primerih spodbujajo aktivno delo, npr. dopolnjevanje stripa pred poslušanjem s predhodnim znanjem in zatem poslušanje, kaj so dejansko rekli protagonisti.

Bralno razumevanje

V učbeniku je sorazmerno malo besedil, ki naj bi služila za razvijanje te zmožnosti, prevladujejo dialogi in dialogi v stripih, ki jih mestoma spremljajo naloge za preverjanje bralnega razumevanja. Težko oceniva, ali bo to povzročilo nek slabši učinek pri znanju učenca, saj naj bi bili začetni stopnji A1 in A2 namenjeni spoznavanju in urjenju temeljnih jezikovnih znanj. Na tej stopnji prav dialogi in stripi nujno igrajo pomembno vlogo, pa čeprav obenem tudi kot 'bralna' besedila, ob katerih poteka utrjevanje slovničnih struktur in širjenje učenčevega besednega zaklada.

Kratka in stopnji primerna besedila (ki niso dialogi) so umeščeni v razdelke *Spoznajmo Italijo*. Nekaj vprašanj za preveriti razumevanje bo po potrebi moral pripraviti in izvesti učitelj sam, preden bodo učenci prešli na 'projektni' del v *Progettiamo*, kjer pa z izvajanjem dokažejo, da so predhodna besedila pravilno razumeli.

V učbeniku bi si učitelji praktiki najverjetneje želeli več izhodiščnih besedil za bralno razumevanje oz. obsežnejša uvodna besedila (ne le stripe in dialoge), ki omogočajo neke vrste jezikovno kopel in izpeljevanje številnih dejavnosti, ki širijo učenčev besedni zaklad. Prav tako bodo učitelji pogrešali več nalog oz. spodbud za pisno sporočanje, ki neposredno izhajajo iz besedil. Take naloge sicer so prisotne v učbeniku, vendar ocenjujeva, da jih je premalo.

Pomagamo si lahko s poglavji *Spoznajmo Italijo*, kjer so v nadaljevalnem učbeniku obsežnejša besedila, vendar meniva, da so nekoliko prezahtevna za povprečnega učenca. Učitelj bo primoran sam poiskati vsebinsko sorodna in težavnostni stopnji primerna besedila ter jih umeščati v učni proces.

Govorno sporočanje in sporazumevanje

Za razvijanje govorne zmožnosti je v učbeniku dovolj spodbud, zlasti če jih učitelj izrabljuje v večini: še posebej veliko jih je, če predvsem vizualne spodbude nadgradi z

dodatnimi nalogami za govorno komunikacijo. Učbenik vsekakor omogoča razvijanje govornega sporazumevanja o različnih temeljnih temah najstniškega vsakdana. Na voljo so naloge za izvajanje pogovorov v dvojicah ali skupinah (igre vlog) in nadgrajevanje dialogov, pri čemer naloga učence pogosto eksplicitno spodbudi, da se o temi pogovorijo tudi iz svojega osebnega vidika, z vidika razreda, šolske skupnosti, družine, vpetosti v družbo.

Pisno sporočanje in sporazumevanje

Učbenik vsebuje na koncu vseh učnih enot naloge, ki naj bi razvijale tudi pisno sporočanje, vendar ponuja le temo za pisanje krajšega besedila, pri čemer predhodno učna enota ne nudi besedil, ki bi lahko služila kot besedilni model. To je nekoliko preseženo v razdelku *Spoznajmo Italijo*, kjer so besedila kot modeli primerna in neposredna.

Dandanes, ko je pisno sporazumevanje morda bolj kot kdajkoli prej postalo res del vsakdana najstnikov (sms, mejli, bloganje, pisanje v družabna omrežja ipd.), tovrstne spodbude niso pogosto vključene v učbenik. Učitelji svoje učence poznajo in jim na kožo pisane naloge te vrste mimogrede pripravijo, z nekaj gugljanja pa jim učitelj lahko pomaga hitro poiskati tudi primerna vzorčna besedila, če/ko je potrebno.

Slovnica

Kot je pri starosti nad 11 let primerno, učbeniški komplet predvideva tudi razvijanje teoretičnih znanj o jeziku v slovnicih dodatku v obeh učbenikih (npr. definicije jezikovnih struktur, zakonitosti, tabele oblik, spreganje itd.). Učbenik ponuja v obravnavanje slovnicih strukture, ki se tradicionalno pojavljajo v okviru ravni A1 in A2. Ni pa nujno, da ima obravnavanje vseh enako težo pri pouku, saj se mora učitelj zavedati, a) da gre pri slovnicih strukturah za zavestno učenje o zakonitostih, b) da poznavanje zakonitosti še ne pomeni znanja pri komunikaciji in c) niso vse strukture ključne za dosego ravni A1 in A2.

Za doseganje aktivnega in natančnega znanja pravih oblik pri členih, množinah, ujemanjih s pridevnikom in predvsem glagolskih oblikah v sedanjiku in ostalih glagolskih časih, ki so jih avtorji umestil v oba učbenika (zlasti v *Progetto 2*) je potrebno veliko več časa, kot ga omogočajo tri leta učenja kot izbirni predmet v osnovni šoli. Tekočnost pri naštetih strukturah je pogosto rezultat šele večletnega urjenja in nezavednega usvajanja, kar učenec pridobi z aktivnim delom ob številnih raznolikih (so)besedilih.

Vsekakor bo učitelj praktik opazil, da je nekoliko preveč nalog tipa »vstavi ustrezno slovnico strukturo« in premalo »ustvarjalnih« nalog, ki bi od učencev zahtevale uporabo slovnicih struktur v komunikacijske namene.

Besedišče

Besedišče v največji meri ni predmet eksplicitne obravnave, je integrirano v besedila in naloge, kar pravzaprav še najbolj 'naravno' poskrbi, da je besedišče ustrezno

glede količine in obsega. Zasledimo pa tudi naloge, kjer je bogatitev besedišča glavni cilj, in take, kjer se prav besedišče utrjuje in preverja: vse to lahko samo koristi znanju učencev.

Besedišče je sicer glede količine v drugem delu precej ambiciozno zastavljeno in meniva, da bo nadaljevalni del za šibkejšje učence prezahteven, za učence z dobrim predznanjem pa pravšnji izziv. Učitelj bo primoran sproti diferencirati cilje, sploh na obmejnih področjih z Italijo, kjer so razlike med učenci v predznanju glede besedišča, ki ga učenci pridobijo izven šolskih klopi, izrazite.

Medkulturne vsebine

Tako v učnih enotah kot v razdelkih *Spoznajmo Italijo* prevladuje predvsem spoznavanje italijanske kulture. Nekaj več spodbud za primerjanje s kulturo učenca je v nalogah v okviru *Progettiamo*, sicer pa je ta vidik prepuščen iniciativi učitelja. Primerno je, da je medkulturna primerjava prisotna pri pouku, kar učitelj dodaja v obliki podvprašanj ali točk, ki spodbujajo učence k temu, da v italijanščini priporočajo ali se pogovarjajo o slovenskem vidiku tega, kar je sicer tema učne enote.

Razdelki *Spoznajmo Italijo* so primerno dolgi in vsebinsko uglaseni na zanimanja najstnikov. Učenci bodo v njih posredno ugotavljali, da so kulturne navade italijanskih najstnikov in odraslih podobne slovenskim (opravičevanje, proslavljanje, izražanje čustev ...). Razlike (npr. glede vikanja/tikanja, pozdravljanja ipd.) bo izpostavil učitelj, deloma pa bodo podobnosti in razlike ugotavljali tudi učenci sami pod vodstvom učitelja.

NAMESTO ZAKLJUČKA - SPECIFIKA UČNIH SITUACIJ

Ob uporabi celotnega učbeniškega kompleta z dodatnimi možnostmi, ki jih ponuja (videoposnetki, vaje in aktivnosti preko spleta, glasbeni »blog«...) je ta učbenik skladen z učnim načrtom za italijanščino kot tuji jezik (obvezni izbirni predmet) v tretji triadi osnovne šole. V situacijah 'brez predznanja', ko učenci v prevladujoči večini nimajo nikakršnega predznanja italijanščine, je morda nekoliko primerneje pričeti z uporabo *Progetto junior 1* v 7. in v začetku 8. razreda, zatem pa nadaljevati s *Progetto junior 2* ali z *In bocca al lupo!* do konca 9. razreda.

V situacijah 's predznanjem', ko učenci v prevladujoči večini imajo predznanje italijanščine, ki ga učitelj pozna (ker jih je predhodno poučeval v okviru krožka italijanščine ali so drugače pridobili znanje), pa je zagotovo možno uporabljati od vsega začetka *In bocca al lupo*. Lahko pa se uporabi tudi *Progetto junior 1* za ponovitev/osvežitev znanja, zatem pa se v 8. razredu prične z *In bocca al lupo* in se ga uporablja do konca 9. razreda. V vsej triadi pa lahko učitelj s pridom uporablja tudi DVD, ki je dodatek k *Progetto junior*.

Pomembno je v obeh situacijah, kako učitelj zastavi pouk italijanščine. Zagotovo bodo učenci bolj motivirani, če bodo dobivali občutek, da so se naučili nekaj uporabno sporazumevalnega, npr. da bodo znali predstaviti sebe in druge, da bodo znali opisati svojo šolo, svoj kraj, vprašati za osnovne informacije, razumeti preprost dvogovor med najstniki in besedila, ki jih obravnavajo v šoli.

Pomembno je vsekakor razumevanje (slušno in bralno) krajših besedil, ki pa naj se pri pouku čim prej 'pretvorijo' v urjenje govorne in pisne komunikacije o istih temah. Ob takem pristopu je poudarek na urjenju in znanju besedišča samo po sebi umeven. Občasno obravnavanje slovničnih struktur naj služi kot orodje, ki daje učencu predvsem ogrodje za samozaupanje. Učenci naj bi se naučili, da se odzovejo na jezikovne spodbude, četudi z napakami.